

Fiskeri- og Kystdepartementet
Postboks 8118 Dep
0032 Oslo

Bergen 20.03 2013

Høring av forskrift om nytt forvaltningsregime i Hardangerfjorden

I deres høringsbrev, Kapittel 6.5, kommer det fram at FKD vil etablere en genbank for lakse- og sjøørretstammene i Hardangerfjordområdet. Undertegnede gjør oppmerksom på at flere av elvene i Hardangerfjorden allerede er knyttet til en genbank som er plassert i Eidfjord kommune. Denne er eiet / drevet av Statkraft og etter råd / føringer fra bl.a. Direktoratet for Naturforvaltning. Genbanken består av en frossen og en levende del. Det er uklart om FKD med sitt utspill viser til en ny frossen genbank og / eller en ny levende genbank.

Gener i Hardanger

Det er i dag ingen som kan slå fast hvilke gener det er som svømmer rundt i elvene langs Hardangerfjorden. Fra midten av 1960-tallet og fram mot 2000-tallet ble det satt ut store mengder fremmede gener i flere av elvene i Hardangerfjorden. Utsettene var i all hovedsak yngel og settefisk. Så langt er det skriftlig dokumentert innkjøp av ca. 1.8 millioner yngel og settefisk for utsett(Vedlagt). Tallet er muligens dobbelt så stort. Hvilken innvirkning dette har hatt kan ingen med fasthet slå fast og / eller avvise. Enkelte miljø har både forsøkt å forklare innvirkningen og / eller bortforklare denne. Begge deler kan synes å være like lite rotfestet.

Flere av elvene som satte ut laks var ikke opprinnelig lakseelver, men gode elver for sjøørret. Og de senere år har flere av elvene vært stengt for fiske etter det opprinnelige opphav, sjøørreten, men åpen for fiske etter laks. Grunnen til at laks lenge var foretrukket i elvene hang sammen med mulighet for økt fiske / økt inntekt av laksfiske, blandet sammen med et ønske i deler av forvaltningen om økt "bredde" i elvene. Noen av de gamle sjøørretelvene har i dag "permanente" laksestammer. Dette er all sannsynlig avkom av feilvandring, utsatt fisk og / eller oppdrett. Det er ikke gjort forsøk på å fiske ut disse "fremmede" genene de siste årene.

I deres høringsbrev kommer det fram at det er 10 selvproduserende laksestammer i Hardangerfjorden. Dette høres på den ene siden volumiøst ut jfr. at det ikke var så mange lakseførende elver i Hardanger med reproduksjon historisk. Og av et volum. På den annen side får vi en følelse av at tallene ikke kan stemme jfr. de utsagn som har kommet fra Fylkesmann og Direktorat for Naturforvaltning de siste årene vedrørende nedgang og utrydding. Samtidig må en vel her og stille spørsmål ved hvilke gener er det egentlig som reproduseres i de nevnte 10 elver ?

Når det gjelder sjøørret vil vi tro at antall "stammer" kan stemme. Avstamningen vil vi tro er høyst uklar.

Genbank

Vedlagte rapport tilkjenner at gener i dagens genbank i Hardanger kan ha sin avstamning fra andre gener enn det en har trodd ved innleggelse. Dette som følge av et aktivt kultiveringsarbeid over kommune og fylkesgrense.

Å bygge opp en ny genbank for elvene langs Hardangerfjorden kan være fornuftig. Både med omsyn til å registrere genetisk endring, øke mulighetene for utsett og ta i bruk den nyeste teknologi. Det krevende er all sannsynlig ikke å avstemme genene i de ulike elvene, men å ta avgjørelsen om hvilke gener det er som skal tas med / "gjelde" i den nye genbanken. I dette ligger bl.a. når en bør sette det genetiske nullpunkt – hvilket genetisk tidspunkt velger en som utgangspunkt for en genbank – 1970, 1980, 1985, 2000, 2013 ? Og på hvilket grunnlag ?

Avlsprogram

Norge har de fremste avlsmiljøene for fisk i verden. Landet er internasjonalt kjent for sin kunnskap og sine avlsprogram. Innen oppdrett av laks finnes det i dag fire større avlsmaterialer med fire familie-avlsprogram. Ledende internasjonalt. Hvert av avlsprogrammene har fra 150 – 600 familier, og hver familie består av inntil 1.000 individ. Kunnskap fra havbruksnæringen har i liten grad blitt nyttet for å sikre og bygge opp de ville laksestammene i Norge. Dette må kunne sies å være en "sløsing" av fremragende kunnskap, og mulighet for å styrke villfisken.

Flere av elvene i Hardanger er små og sårbare. Foruten Etneelva. Skal en først bygge opp en genbank bør en ta skrittet videre og bygge opp et større, regionalt elveavlsprogram. Bygge familier ut fra de ulike elvene, krysse svake/utsatte elver med gener fra andre elver, sette ut kontrollerte familier i elvene – blande familier – unngå innavl – merke all fisk som settes ut m.v.. Alt under 100 % kontroll. Det samme kan gjøres med sjøørret. Kunnskap og teknologi finnes regionalt. Prosjektet i elven Vosso, Osterfjorden, er det første prosjektet på Vestlandet hvor en har paret deler av kunnskapen / teknologien. Og en har så langt lyktes veldig godt.

Direktoratet for Naturforvaltning har i disse dager en "ny holdning til kultivering" på høring. Sett i et historisk perspektiv kan det se ut som om DN snur 180 grader rundt og i større grad vil tillate kultivering. Og ved bruk av fremmed gener – gener fra naboelv ell. Denne holdningsendringen anskueliggjør muligheten for å bygge opp et bredt, regionalt elveavlsprogram eksempelvis i Hardanger. Da trengs det en regional genbank.

Hardangerfjordforskriften

FKD skriver i sitt høringsutkast at etableringen av en ny genbank er knyttet til at Hardangerfjordforskriften blir satt i verk. Denne koblingen skurrer noe. Intensjonen med en Hardangerfjordforskrift har, så langt det går an å lese, vært å redusere påvirkningen fra havbruksnæringen regionalt overfor villaks og sjøørret. Så setter en Forskriften ut i livet så må en vel forvente at det blir mer fisk i elvene langs fjorden ? Og er behovet for en ny genbank da tilstede ?

Om FKD setter sammen utviklingen for sjøørreten i Hardangerfjorden med utviklingen for sjøørreten i Sognefjorden vil en finne en helt lik utvikling historisk og fram til i dag. Dette burde være en tanke vekker for FKD. Det ene stedet der sammenligningen er foretatt, midtre og indre del av Sognefjorden, har ikke fiskeoppdrett, noe en har i midtre og ytre del av Hardangerfjorden. Opplysningene om dette har kommet fram i flere rapporter fra bl.a. Rådgivende Biologer i Bergen.

Det samme gjelder effekten av store elver som motorer for de små. I Sognefjorden er elveeiere, forskere og myndigheter enige om at Lærdalselven er en motor for de andre elvene. Når denne elven er nede så svikter innsiget i de andre elvene med mer enn 20 %. Etneelva er en moter i ytre del av Hardangerfjorden. Eidfjordvassdraget var det i indre del av fjorden. Denne elven har lagt nede siden midten av 70-tallet grunnet kraftutbygging og senere drift. En sammenligning av statistikk fra naboelvene viser at disse fikk nedgang i samme periode som Eidfjord fikk. Dette bør og være en tankevekker m.o.t. hvilke tiltak en setter i gang.

Utviklingen for villaksen i Hardangerfjorden har vært sterkt bedret de siste årene. Utviklingen for sjøørreten har vært mer opp / ned, men ikke ulik utviklingen i Sognefjorden. Andelen fisk på avveie fra oppdrett har vært null i 2012 og inn i 2013. I et perspektiv der ting forbedres er det interessant at FKD tilsynelatende ønsker å tvinge en forskrift igjennom. Det gir et signal om at blir du bedre så hjelper det ikke. I denne saken ser det virkelig ut for at FKD er "for sent ute". Saken er i ferd med å bli løst gjennom andre "kanaler".

Avslutning

Forslaget om etablering av en ny genbank i Hardangerfjorden virker noe uferdig og malplassert i høringsbrevet for Hardangerfjordforskriften. Om FKD / Regjeringen virkelig ønsker å etablere en ny genbank, så burde den bestemt seg for hvilken type genbank, og samtidig tenkt bredere enn den så langt har gjort, og også se på hvordan genene best kan nyttes for å øke andelen villfisk i de ulike elvene.

Flere av tiltakene FKD foreslår i sitt høringsbrev må kunne sies å være destruktive for både havbruksnæringen og omkringliggende miljø. Ville FKD virkelig skape liv i elvene langs Hardangerfjorden så hadde departementet nyttet sin innflytelse til å pare verdens fremste kunnskap på avl og genetikk med kunnskapen i elvene og havet. Slik høringsforslaget nå ligger avdekker det en mangel på framtidsvyer for både villaks, sjøørret og havbruksnæring.

Høringsforslaget burde vært trukket og i stedet vært byttet ut med et arbeid der en tenkte visjonært for utviklingen i fjordsystemet, og der pisk ble avløst av gulrøtter – om dere bidrar på dette området så skal vi legge til rette på et annet ell.. En perspektivplan med muligheter og hinder, og klare føringer på hvordan en skal skape utvikling for både villfisk og oppdrett. Ville bygget godt opp under Sjømatmeldingens intensjoner.

Vennlig hilsen
Even Sørte land
CapMare AS

